

13318

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

Landsmålsarkivet

Gästrikland

Valbo sn

Wendin, Vivi 1939

ULMAs frägel. 19 Rödbröd.

9 H. 40

13318

Svar på frågelistan nr 19. Nöckbröd

Järtnikland

Ett är då ködens slag
fel kallades nöcker. Motsatsen
betecknades som ett godt ar.

Valbo nr.

1867 va et nöcker. da slog
da felt ma gödm. rögm kosta
3 kr. piren.

da da ha värr nöcker
ha dom bära god te skoks
o tejs bark (öven bark) o
mäta o bläna i mjöls

1867 da va de nöcker.
lys-känna vant utspriffon
re missommandän. men pa
ändan blev da et sa öbe-
gripst fint var. o da sprak
da ut sa da blev som müs-

grön. de blev så sena söd,
 itor missionar. en del blev
 utan grön. någon köpta
 3,25 pånes följde walt rylst.
 de va örmls ma tillare.
 de jik fel an för os binn
 som had na brak o slakta
 sömer va de för utavvisa-
 re o sort. (O.V)

Uppgifterna om rödbrö
 är annars mycket knapp. Tregel
 har man nog haft så att man
 kunde dra sig fram över vin-
 tern även om det många
 gånger var svårt. Någon nu
 levande valbygge som själv va-
 rit med om att äta bärbrö

har jag inte lyckats uppspara. Men
det har förekommit. Senast gång-
en 1867, men då endast i urden-
lagsfall i mera avlägsna skogs-
byar o. d. Det var framför allt
hallbark man använde. Man
tog den inre fuscare barken.

Hade man potatis kunde
man använda den som ut-
duggningsmedel vid brödbakning.
Detta utduggningsmedel användes
också under krigsåren 1914-1918.
Under dessa år användes pota-
tis också att utdugga smöret
med. Som ersättning för kaffe ha-
de man under dessa år utom den
vanliga rågen även sockade

malda rödbetar.

Malla plockades och användes till surringar.

Att nödar även förekommit före 1867 berättar Liva Olsson. Profufärfarminns si blev da som misvekst ad rögon kösta 3,50 püne. dom had sköskävar från härna, o dom rev best o had i bro. o da va se ont om mat ja jag skul vel int sat omse men dom lag i skögon o köka, o käräpna vist int var dom skul fa bäkfylan om gon utan da dom skul kok äfor, köka dom dom bärs

= Hederunda
sn
a

kärans

g. a

håvaks o at dom sa o mer
 dom var god ut dom, god
 dom av dom o at dom igen
 o dom var pa at de skal
 va sant.

58d

1867 va et hot or da
 me. misvakst vat da pa rogen
 o sa bran stan, se da blev
 simer for da me, ja da va
 et ibands. mar sa alti. "en
 spar ijerntig, fuvon spar da
 darant.

y!
dstrans

Nagot speciellt uttryck för
 att beteckna föderbrist är inte
 känt. Ett uttryck som man
 likväl använde i detta sam-
 manhang är stransatt

(stranssatt på foder.)

Ett djur som var utsvultet
sa man var svältstilt.

Ett utsvultet kreatur kalla-
des skrike. Det lyckas ursprungligen
ha varit benämningen på en
fågel. Man hör också uttrycket
kräkera är mager som skrikes
Såväl skrike som mager som
en skrike användes även om
svältfödda personer.

me kräkning va da
sömer. fek dem döt me
födr sa man int kina
stila dem öfentligt utan dem
ber svältstilla fek dem en
gäka som vi kalla skrävlar.

8

a

stild if
s. 7.

de blev liksom stora blässer
i huden. men blev bärs
kräkna opstild jern jek de
der bot av sa gahr. (H. L.)

ja si ma födsr va da
sämor. kräkna kurna va
våsa som skriker på van.
ja hod tat på at för bebaks
most dem je dem misa,
men de va vist som der
vit misa. men ännas drog
vi fram dem ma häm
o lite äzshö. men de vant
o räkna som ma nödfödsr
dem jek sörpa oso på häms (= höbors)
o potatisris o ägnar o varmt
vahr. nog jek de at dra fram o

dem. men dem myshka bita.
 geterna fick lov o saltstrunt
 men int hästarna skul ha ha^{ns}
 na sond. men var bejdsor^x
 kom från smäländ. se
 mackmyrbruk, försikt har
 tog gränns i knibarna o
 hästarna. men si de jk de
 int als. men dem skul köra
 at sülter^{xx} jk hästarns pa
 knäna. dem soka ijerding.
 Yörigt uppfödets kreatu-
 ren i garstka stor utsträckning
 med lov. Geterna fick även
 ljung o saltis.

ja si lov tog vi orim
 lot myfyt. stora massor tog
 *) en bruksinspektör på Mackemyra. **) Mackemyra sulfidfabrik

vi

Säg man, att det var omöjligt att föda djuren över vintern slaktade man undan.

Ät grivorna försökte man ibland ersätta mjölet genom att torka näsbor och släppta vattnen över. Näslorna ansågs nämligen vara fettbildande.

Sagesmän: Anders Eriksson född i Esk. Es gård Väsbyggeby 1857. Lisa Olsson född i Mackmyra 1854. Karin Lindström f. i Bracka 1863. Olov Karlén f. i Väsbyggeby. Anna-Lisa Persson f. i Häcklinge 1864.

Mackmyra den 6. 12. 1939.
Vivi Wendin